

CON CÁ “LẬT XUÔNG”

TRƯƠNG NGỌC BẢO XUÂN

Cốc, cốc cốc...

Cửa mở. C háu tôi đứng ngay cửa, cầm bằng hai tay hai cái hộp mốp chồng lên nhau đưa trước mặt như đứng mâm đám cưới, miệng cười toe nhe hàm răng sún:

- Tối qua "mình" đi ăn tối ở nhà hàng nè, bà nội.

Tôi cũng mở miệng cười y như mỗi lần trước mặt mấy đứa cháu cứng, tỏ lòng vui mừng vì được cháu bước qua đàng sau nhà thăm.

Đưa hai cái hộp, hộp nhỏ để trên hộp lớn xong, "hàm răng sún" chạy vù về nhà.

Cầm hai cái hộp trở vô, dư biết đó là gì ở trống rồi.

Cười. Cái cười của bà nội có nhiều nghĩa.

Thứ nhất, cười vì cảm động vui thương "hàm răng sún" có hiếu.

Thứ nhì, cười cái phong tục tập quán của người dân địa phương mà mình sống ở đây trên ba chục năm rồi nhưng vẫn hổng làm sao mà quen được.

Và rồi cười buồn.

Nhớ chuyện xưa.

Rồi tới chuyện nay.

Mở hộp ra coi. Hộp này là một món đồ xào rau cải.

Hộp kia, ưmmm... thơm mùi gừng mùi hành mùi tương... aaa... ngon quá! một "con cá lật xuông" (nghĩa là, thấy nguyên con cá, nhưng nếu lật qua bên kia thì đã ăn rồi, tụi nó lật qua bên này, chưng lên, dòm thấy nguyên hiện chớ là chỉ có nửa con thôi).

Ngày xưa ngày xưa hồi còn nhỏ ngồi trên mâm cơm má tôi hay dặn ăn cá ăn hết thịt bên này thì gỡ nguyên cái xương sống cá lên rồi gấp bên kia chớ đừng có lật con cá, người xưa nói nhứt là lúc đi trên xuông trên ghe, người ta kỵ sợ xui lật xuông. Tôi hổng tin mấy nhưng cũng còn nhớ. Bây giờ, mình quên dạy lại cho con.

Và con đâu biết mà dạy lại cho cháu.

Trách sao được?

Thành ra khi con cháu đem cho mình như vậy mình phải vui cười và nói cảm ơn.

Nói thiệt, lần đầu tiên, được con cháu đưa cho hộp như vậy, tôi đã vui trong bụng, chà mấy đứa con đưa cháu có hiếu quá, đi ăn nhà hàng mà cũng nhớ tới cha tới mẹ, mua đồ ăn đem về. Khi mở hộp ra coi thì hỏi ới, đó là những miếng đồ ăn

TRƯƠNG NGỌC BẢO XUÂN
Giải Chung Kết Viết Về Nước Mỹ 2001

Hình trên: Bà Trương Ngọc Bảo Xuân Abbott, giải chung kết tác giả tác phẩm Viết Về Nước Mỹ 2001, nhận chia khoá vàng thành phố Westminster do nghị viên Tony Lam trao tặng. Đứng cạnh là ông chồng, Mr. Dave Abbott.

Bà Xuân, 52 tuổi, cư trú tại Boat City, Marina del Rey, California, là giám khảo của Bureau of Barbering & Cosmetology (Nhà Khảo Thí ngành Thẩm Mỹ) tại Los Angeles. Trong năm thứ II Giải Thưởng Viết Về Nước Mỹ, bà Bảo Xuân Abbott đã góp loạt bài đặc biệt giá trị về ngành thẩm mỹ. Hàng ngày theo dõi bài tham dự giải thưởng, bà Xuân viết: "Thấy thương người, thương mình. Thương tới muốn khóc." và quyết định "đến phiên tôi kể chuyện nhà cho bạn nghe..." Và kết quả là bà nhận giải với bài "32 Năm Người Mỹ Và Tôi."

"Theo tôi, đây có thể là câu chuyện hay nhất của một người Việt Nam Viết Về Nước Mỹ. Văn kể chuyện của tác giả là số một. Sống động, sáng tạo, linh hoạt, tinh tế và vô cùng nhân bản". Nhà văn Giao Chỉ-Vũ Văn Lộc, giám khảo chung kết giải Viết Về Nước Mỹ, nhận xét về bài của bà Xuân như trên.

Liên tục 8 năm qua, Trương Ngọc Bảo Xuân vẫn không ngừng viết và gắn bó với Giải Thưởng Viết Về Nước Mỹ.

dư của tụi nó. Những tưởng vụ này chỉ xảy ra giữa những người đồng nghiệp ăn trưa chung mới làm như vậy mà thôi, ăn xong còn dư mới hỏi có ai muốn ăn miếng dư này không trước khi đổ bỏ?... đầu dè, xảy ra trong gia đình vì mình dạy con chưa kỹ.

*

Nhớ chuyện xưa.

Nhớ hồi năm 1971, mới qua Mỹ chưa đầy năm, một hôm vợ chồng tôi được mời đi ăn tiệc ở nhà hàng.

Đó là bữa tiệc thưởng phạt. Khi ấy chúng tôi sống ở tiểu bang Arizona, thị trấn Tucson. Chỗ đó nóng vừa gì, nước thì không được trong lành cho lắm. Chồng tôi làm nghề chào hàng từ nhà từ nhà cho hãng bán máy lọc nước tư nhân, nghĩa là thay vì những cái máy lọc nước uống nhỏ nhỏ đặt ngay kế bên vòi nước trong bếp của thời đại bây giờ thì đây là những cái máy lớn, lọc nước xài cho cả nhà, bự như cái máy nấu nước nóng vậy đó. Loại máy này đặt trong nhà hay ở ngoài, chỗ nào cũng được. Chỗ nào có ống nước, chuyên thẳng vô vòi nước trong nhà, mình có thể vừa xài vừa nấu nướng vừa uống luôn. Giá của một cái máy khoảng trên một ngàn đô la, bao luôn loại muối khoáng và vật liệu gì đó để lọc nước. Họ kêu là Water Softener. Lúc đó đồng tiền còn cao, lương tối thiểu chỉ trên một đô la một giờ thôi. Chồng tôi làm nghề chào hàng (saleman) không có lương nhứt định, bán cái nào được ăn hoa hồng cái đó. Mỗi cái máy bán được, hoa hồng một trăm đô la. Thời đó, mình mượn cái nhà xe một phòng chỉ trả hơn chín chục đô một tháng nên một trăm đồng lớn lắm. Một tháng mà bán được cỡ ba bốn cái máy thì kể như là ngon lắm rồi. Khi đi làm y phải diện đồ lớn, tay cầm cái "cặp táp" Samsonite coi chiến kể gì!

Trong hãng ông chủ chia saleman ra làm hai nhóm, A và B. Hãng tổ chức mỗi tháng sẽ được ăn tiệc một lần. Nhóm nào thắng thì được ăn thịt bò, nhóm thua chỉ được ăn đậu mà thôi.

Nhà hàng này nằm ngoài ven đô thành phố Tucson, rộng như một trang trại, là một nhà hàng nổi tiếng về món thịt bò.

Chiều hôm đó, khi gặp nhau trong gian phòng tiếp tân, người người đồ lớn áo đầm chưng diện

“...Bàn tay
ngửa là bàn
tay nhận và
cho. Có cho
thì mới có
nhận. Con
oi, phải tập
đừng nắm
bàn tay lại!”

như đi da hội. Trái lại, người chủ hãng thì cổ áo lớn ra, chỉ còn cái sơ mi trắng nhưng nhìn rất giàu, rất trẻ, chừng trên ba mươi là nhiều, có cô vợ đẹp như minh tinh, người Mẹ Tây Cơ. Cô bạn cái áo đầm trắng hở vai hở cổ làm nổi bật mái tóc quăn lộn dài đen tuyền, mắt to sáng long lanh miệng cười hớn hở bắt

tay từ người từ người. Tôi trước mặt tôi, nhìn cái áo dài tôi đang bận, cô trầm trồ khen ngợi. Cô đâu biết rằng vì không có cái áo nào khác hết, tôi phải bận cái áo này, là cái áo dài phụ trong ngày cưới của tôi. Cái áo dài bằng xoa Pháp màu vàng hoàng hậu, nguyên phía trước đính hột hình con chim Công đang khoe lông khoe cánh sặc sỡ mà tôi còn giữ tới bây giờ.

Người đàn bà Mẹ khi còn trẻ chưa con cái chưa phỉ chưa xệ thì đẹp sắc sảo kể gì. Hai vợ chồng xứng lứa vừa đôi hết sức. Tôi cứ nhìn mê mẩn. Năm đó vợ chồng tôi mới hăm bốn. Người ta sao giỏi quá! Mới chừng đó tuổi đã là chủ một công ty bạc triệu.

Lúc đó chưa ai biết nhóm nào thắng bại. Chưa biết mình sẽ bị ăn đĩa đậu ngó miệng đội kia xơi miếng thịt bò ngon nhưэт thành phố. Mọi người chào hỏi nhau, tay cầm ly nước giải khát hay rượu gì gì đó, chào hỏi làm quen với nhau. Cầm ly nước cam, tôi ngỡ ngàng nhận rõ sự cô đơn, đứng một mình nhìn ra ngoài.

Vùng chân trời ửng đỏ ma quái, đậm lợt chiếu lên viên núi bao xung quanh, xương rồng nhiều loại thoi hằng hà sa số, lổn nhổn nhô lên bên sườn đồi trọc sỏi đá, trổ bông đầy cây, đủ màu, trắng đỏ vàng tím xanh nhìn mát mắt...

Ở thị trấn này, cái vui của tôi là nhìn bông của những loại xương rồng, loại cây chưa từng thấy ở bên nhà.

Nhớ nhà hết sức. Nhớ muốn khóc. Nếu Má với mấy đứa em có mặt ở đây thì vui kể gì. Nhớ nhưэт là nhỏ em "thi sĩ lơ tơ mơ" của tôi, nhìn cảnh này chắc chắn nó sẽ tuôn ra bài thơ tả cảnh "hoàng hôn trong mắt em" liền à.

Khi ông chủ tuyên bố mở tờ kết quả ra đọc lên thì chồng tôi lợt vô đội thắng, nghĩa là có số bán máy cao hơn. Ai nấy vỗ tay lớp lớp. Mọi người cười đùa vui vẻ. Thế là chúng tôi sẽ được ăn thịt bò, đội kia chỉ được ăn đậu mà thôi.

Tiệc đãi ngoài trời. Vùng đất sa mạc, nóng hừng hực buổi trưa chớ khi vừa sụp mặt trời thì dịu lại, có gió phe phẩy mát. Không khí thiệt là khoáng khoáng.

Khi bắt đầu vào tiệc, khách ngồi trên những hàng ghế dài đóng bằng cây mặt trên bào láng mặt dưới còn gồ gề. Trên những chiếc bàn dài cũng bằng cây, tôi ngắm nghía những ly tách đĩa làm toàn bằng thứ đất nung đỏ nâu, như đồ gốm, chắc từ những bàn tay thủ công của dân da đỏ vì ở đây người da đỏ làm nghề này nhiều lắm. Chạy ngang dọc đường thường thấy họ bày bán những loại đồ thủ công này cho khách du lịch.

Ông chủ cắt cơ chia nam nữ ngồi riêng. Ông ta nói để cho mấy bà làm quen với nhau. Thôi chết

rồi, tôi lạc chồng tôi, người "thông dịch viên" của tôi rồi.

Lúc đó tôi chưa hiểu tiếng Anh gì nhiều, nghe chồng tôi dịch lại (dịch lại bằng tiếng Anh! cũng bằng tiếng Anh nhưng tại sao khi chồng nói thì mình hiểu, người lạ nói thì như vịt nghe sấm rầm rầm!)

Tôi lợt giữa hai người đàn bà, đành phải làm quen như lời ông chủ dặn. Ngồi bên tay mặt tôi là một bà Mỹ trắng, già nhăn nheo rồi, quên tên bà rồi, bên trái là một cô còn rất trẻ, giống giống như người Mẹ? hay người da đỏ? Tò mò quá!

À, khi giới thiệu với nhau cô nói tên cô là Vicky Yellow Hairs. Tưởng mình nghe lầm, hỏi lại, thì cũng yellow hairs là "mái tóc vàng"

Trời đất! gì ngộ vậy?. Tôi hỏi lại, cô lặp lại, tên là Vicky họ là Yellow Hairs, gốc người da đỏ.

À, khuôn mặt cô rõ ràng là dân da đỏ rồi. Khuôn mặt cũng hơi thanh thanh, da đâu có đỏ gì, lỗ mũi hơi bự bự xẹp xẹp nhưng cao hơn lỗ mũi mình, cặp mắt đen, mái tóc dài thẳng. Aạ... hèn chi tên cô là Vicky Yellow Hairs, vì màu tóc của cô hoe hoe vàng. Vậy chắc cô nầy lai, da đỏ lai Mỹ trắng.

Tôi nhớ hồi còn đi học tôi có đọc trọn bộ chuyện dịch Rừng Thiêng, có nói về dân tộc da đỏ thường hay lấy tên sự việc hay một tượng trưng gì đó mà đặt tên lẫn họ cho con luôn. Cô nầy hồi mới sanh chắc tóc cô vàng nên có cái họ ngộ ngộ đây. Vậy Tây phương có khác gì người mình?. Má tôi thường nhắc hồi xưa ở thôn quê có khi người mẹ sanh con xong người chồng bước ra sân nhìn thấy cây trái nào ngay trước mắt thì đặt tên con cây đó, gặp ổi đặt Ổi, gặp bưởi đặt Bưởi, hay Chanh... theo lòng mê tín đặt tên "xấu háy" cho thần thánh cô bà đừng để ý tới con mình mà bắt cho bệnh hoạn hay đem đi luôn!

Mấy năm sau tôi gặp lại Vicky ở thành phố Reno thuộc tiểu bang Nevada. Có vài chuyện vui vui với cô, để lần sau sẽ kể thêm vậy.

Trở lại bàn tiệc, mới đầu tôi chưa tin mấy, tưởng người ta chỉ nói chơi cái vụ ăn đậu ăn thịt gì đó cho vui thôi, ai dè khi bồi bàn đem thức ăn ra đặt trước mặt, tôi mới tin. Một cái đĩa bàn bự tổ chẳng, như cái mâm, trên đó là một miếng thịt bò nặng cầu 3 cân, nướng trên lửa than, màu vàng nâu mướt, mỡ còn sôi xèo xèo, cộng thêm một đồng khoai tây chiên giòn cao có ngọn. Họ còn đem thêm một tô rau cải xà lách gì nữa lung tung lắm, và một đĩa gì xắt lục cục lòn hòn vuông vuông màu xanh bóng mướt. Bà Mỹ trắng thấy tôi cứ ngó cái đĩa, kê tai nói nhỏ "xương rồng xào". Rồi bà nói thêm "người Mẹ họ thích ăn món nầy, cô cũng nên thử cho biết". Trong câu chuyện trò xa giao với nhau, bà hỏi tôi từ đâu tới dân nước nào qua Mỹ hồi nào. Tôi nghe câu được câu mất câu hiểu câu không trả lời nhảm chừng bụng bảo dạ từ đây về sau chắc hông thích đi dự tiệc bị chia cách vợ chồng tôi lợt vô cái thế "tiến thoái lưỡng nan" như vậy nữa đâu nha.

Hai người hai bên, bà Mỹ trắng và cô da đỏ, là hai đĩa đậu, chỉ đậu mà thôi, khó lên nghi ngút.

Lại nhớ mấy đứa em. Ở nhà làm gì có nguyên một "tảng" thịt như vậy mà ăn? Một tảng thịt bự như vậy đủ cho cả đám em. Ước gì có tụi nó ở đây, nhường cho tụi nó ăn thịt bò khoai tây, tui ăn

xương rồng.

Mọi người bắt đầu vào tiệc. Họ ăn uống ào ào cười nói oang oang không khí chộn rộn. Cầm nĩa cầm dao tôi cũng cầm nĩa vô rau, xúc xương rồng xào ăn thử. Ồ, được quá chớ. Hơi ngọt ngọt hơi nhớt nhớt hơi dòn dòn. Khứa khứa miếng thịt bò vô miệng nhai nhai. Thiệt không hổ danh là nhà hàng nổi tiếng nhưэт thị trấn. Miếng thịt quả là mềm, vị thịt ngọt tự nhiên. Rắc thêm chút tiêu là ngon hết biết.

Miếng thịt bự quá bự, hồi người bồi hỏi tôi muốn ăn miếng thịt nướng sống chín ra sao, tôi thích ăn thịt bò tái mà không biết nói sao thành ra trả lời đại như bà ngồi ngang mặt là "medium", thành ra miếng thịt nầy nướng chín quá. Tôi nghĩ, miếng thịt nầy làm sao ăn hết, thôi thì chỉ lựa chỗ nào mình thích, moi moi cắt lụn vụn chọn khúc giữa còn hồng hồng mà ăn.

-Cô ăn xong rồi hả?

Giật mình, nghe bà Mỹ hỏi, hơi ngạc nhiên, tôi e dè trả lời:

-Dạ rồi.

Bà liền sáng mắt lên:

-Vậy cô cho tôi phần dư đó nhé

Bất ngờ quá, tôi bở ngỡ gật đầu. Thế là bà tự nhiên kéo cái đĩa của tôi qua phía bà rồi bà lấy cây dao và nĩa găm vô miếng thịt bò phá mạnh múng của tôi sang qua đĩa của bà. Tay cầm dao tay cầm nĩa bà cắt từng miếng bỏ vô miệng nhai ngon lành, nhai ngon giống như lâu lắm rồi bà mới được ăn miếng thịt bò.

Vừa nhai bà vừa nói, tôi hiểu đại khái:

-Nhà hàng nầy nổi tiếng nhưэт, thịt ngon nhưэт được chọn lựa từ những con bò nuôi riêng... .

Bà còn nói gì gì nữa mà tôi không hiểu rõ, chắc cũng là về những con bò được nuôi riêng được chọn lựa để được đem lên đĩa cho người ăn này.

Trời đất ơi. Tôi ái ngại quá. Hối hận gì đâu. Vừa hối hận vừa mắc cỡ vừa xao xuyến trong lòng.

Trong lúc bà ăn tôi kín đáo dò xét. Bộ quần áo bà bận, đâu phải đồ mới. Nhìn kỹ mới thấy đường chỉ đã xù, màu sắc đã phai...

Để ý nhớ lại, tôi nhìn qua bàn bên cạnh. Chồng bà, một ông Mỹ già, khắc khổ. Tôi chợt nhớ lại chồng tôi thường nói về một người đồng nghiệp già, khó bán được máy vì ông bị tật bệnh gì đó không đi nhiều nên việc làm rất giới hạn, chỉ tạm sống qua ngày. Hồi xưa ông có gia tài cha mẹ để lại, nhưng vì không giỏi tính toán, vợ lại yếu đuối, quá hiền, chỉ biết ở nhà lo cho chồng con nên chuyện làm ăn càng ngày càng lụn bại, rồi tài sản mất hết. Chỉ có hai người con, một bị mất tích trong chiến trường Việt Nam, người con gái thì có gia đình ở tiểu bang rất xa, còn lại hai vợ chồng già quanh quẩn.

Hai vợ chồng già, nếu một tháng mà ông chỉ bán được một cái máy, hay không được cái nào, hoa hồng có bao nhiêu?, bà thêm thịt bò cũng phải.

Phải chi mình đổi cho bà đĩa thịt lấy đĩa đậu.

Phải chi đừng để bà phải cất tiếng hỏi mình cô ăn xong rồi cho tôi phần dư đó.

Những gì Ba Má dạy hồi nhỏ, sao quên mất đi?

Xác ở đây mà hồn tận bên nhà. Vì tôi lo đấm chìm trong thế giới cá nhân hạn hẹp buồn phiền ám cho tối tăm trí óc, chỉ nghĩ tới mấy đứa em

không có thịt bò ngon mà ăn, tôi quên nhìn xung quanh, tôi đã không biết chia sẻ cho người ngồi hai bên tôi.

*

Hồi xưa Má tôi thường nói: "bà con xa không bằng láng giềng gần".

Hàng xóm mình đây, nơi mình đang ở đây, mà mình quên.

Buồn quá. Hối hận. Bức xúc.

Nhà tôi chị em đông, có miếng ăn ngon là mỗi khi nhà có cúng giỗ. Những ngày đó má mua gà, vịt hay thịt bò thịt heo làm nhiều món. Dầu biết con cái đang đói bụng, khi vừa múc thức ăn ra để lên bàn thờ cúng xong thì thế nào Má cũng múc hai ba tô gì đó sai con đem qua nhà hàng xóm cho bác Ba bác Tư gì đó ăn lấy thảo...

Không bao giờ cho người ta miếng ăn dư.

Má tôi thường nhắc:

-Hồi đó bà ngoại ưa nói "Người ăn thì còn con ăn thì hết" Bàn tay ngựa là bàn tay nhận và cho. Có cho thì mới có nhận, con ơi phải tập đừng nắm bàn tay lại.

Bây giờ tôi mới thấm.

Tại sao tôi không nhớ tới cái tục lệ đối với hàng xóm quá hay đó của người mình? Tại sao tưởng là mình phải theo cách sống ở Mỹ, tôn trọng cá nhân quá đáng, cái này của tôi cái kia của bà của ai nấy xài chẳng phải san sẻ?.

Đâu phải dân tư bản không biết chia sẻ? sống ở Mỹ càng lâu càng thấy sự rộng lượng của người Mỹ. Quốc nội, tiểu bang nào bị nạn liền được các tiểu bang khác giúp. Quốc ngoại, bất cứ nước nào có thiên tai tàn phá, ngay lập tức chính phủ ra lệnh gọi viện trợ, tài chính cùng nhân sự tới cứu giúp bảo trợ liền.

Với chuyện lớn thì như vậy, tại sao chuyện nhỏ mà ảnh hưởng tâm tình có thể làm cho mình xao động như chuyện chia sẻ một miếng ăn với người gần mình, lại không được tế nhị?

Lần ấy, qua Mỹ chưa đầy một năm, sao tôi đã mau quên?

Tôi đã làm nhiều việc sai lầm, nhất là chuyện này, để sự hối hận cứ theo dai dẳng? và tôi nhớ bà Mỹ già đó hoài.

Nhập giang tùy khúc... Chỗ rộng chỗ hẹp chỗ nông chỗ sâu.

Khúc sông này hơi hẹp, cháu tôi làm chuyện sai, đối với tập quán của mình, nhưng khi nhìn cái vẻ mặt tươi vui của "hàm răng sún", bước chân nhảy sáo tung tăng chạy chơi trong bụng hờn hờ vì (theo nó nghĩ) đã làm một việc rất là tử tế với bà nội nó thì miếng dư này trân trọng và quý có thua gì cao lương mỹ vị?

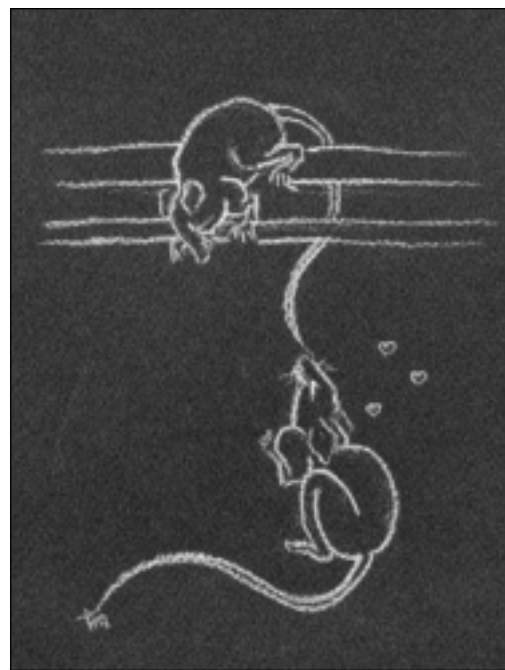
Vậy sao tôi buồn?

Nó sanh trưởng lớn lên ở Mỹ, tập tục của Mỹ như thế đó, thì sao tôi không dạy nó cung cách của mình? Để khi muốn mời ai hay cho ai món ăn nào, phải mời phải cho trước khi nó ăn, đừng cho người miếng ăn dư của mình?

Mình phải tạo dịp nào đó... làm cho khúc hẹp của dòng sông được mở rộng ra, kể cho cháu nội biết những phong tục tập quán của mình, chuyện ngày xưa ngày xưa... khi bà nội còn nhỏ...

Trương Ngọc Bảo Xuân

Hí họa Năm Tý

Lê Khánh Thọ vẽ

